

ÁLLATTENYÉSZTÉS

- A világon dinamikusan növekszik az egy főre eső éves állati termék fogyasztása, 50 év alatt megduplázódott a húsfogyasztás nagysága.
- A hazai tenyésztésszervezés múltját tekintve Európában egyedülállónak tekinthető.
- A hazai állatállomány a rendszerváltás óta jelentősen lecsökkent, a húsmarha létszám viszont az EU csatlakozás óta emelkedett.
- A húsmarhatenyésztés sikerágazattá változott, viszont az élőmarhák export árúként, hozzáadott érték nélkül a közel-keleti országokba, Törökországba és Horvátországba kerülnek.
- Az új EU rendelet 7 állatfajra vonatkozik, ezért az egyéb állatfajok tenyésztési kérdéseinek kidolgozása nemzeti érdek.
- Az állatgenetikai erőforrások, mint meg nem újuló természeti erőforrások védelme állami feladat.
- Az Alaptörvény szerint tilos mezőgazdasági célból GMO állatfajtát előállítani, klónozni.
- 35 védett őshonos, 2 veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajtánk, 9 magyar ebfajtánk van.
- A tenyésztésszervezők adottságai jelentősen eltérnek egymástól, ezért nincs fair helyzet a nemzetközi piacon.

Az Infojegyzet a [T/6190](#) számon benyújtott, az állattenyésztés szabályozásához szükséges törvényi szintű rendelkezésekről szóló törvényjavaslathoz nyújt háttérinformációkat. A 26 éve hatályban lévő állattenyésztési törvény újragondolását a 2018. november 1-jétől hatályos 2016/1012 EU rendeletben elírt jogharmonizációs kötelezettség is indokolta. Kiemelt célja a hazai tenyésztői munka szuverenitásának, és az állatgenetikai erőforrásoknak a hosszú távú védelme.

A szervezett állatnemesítésben hazánknak úttörő szerepe volt

A tenyésztésszervezés az állatgenetikai erőforrások megőrzését és fejlesztését szolgáló szakmai alapokon nyugvó, sok fázisból álló tenyésztői tevékenység. Egy integrált rendszerben koordinálják a genetikai, jogi, szervezeti, humán, finanszírozási, oktatási, és kutatás-fejlesztési feltételeket, amelynek keretében meghatározott fajtapolitika és tenyészcél, tenyésztési program, törzskönyvezés, tenyésztési/termelési tulajdonságok mérése, tenyészértékbecslés, tenyészállat előállítás és forgalmazás valósulhat meg. Általánosságban véve célja a növekvő lakosságszámnak és a változó fogyasztói igényeknek megfelelő minőségű állati termékek előállítása, a gazdaságosság és versenyképesség növelése az adott időszak piaci, élelmiszer-biztonsági vagy állatjóléti követelményeinek betartásával. Az egyes országokban mindez eltérő színvonalon és különböző ütemben alakult ki.

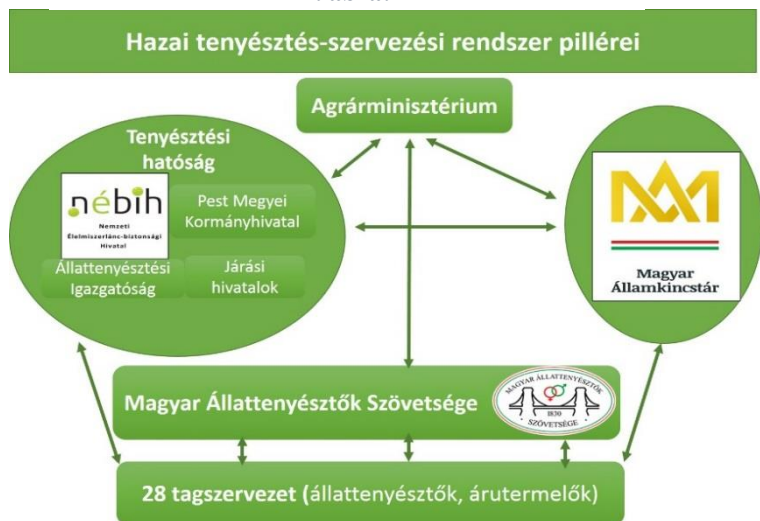
A hazai tenyésztésszervezés első írott szabályai a hadászati szerepet is betöltő lótenyésztéshez köthetőek. **II. József 1784-es** rendeletével megalkult az első hazai törzsménes és a [Mezőhegyesi Ménesbirtok](#). Az állattenyésztés világszínvonalú fejlesztésében kulcsfontosságú volt a gróf Széchenyi István nevéhez fűződő Lótenyésztési Társaság (1828) és az Állattenyésztő Társaság (1830) megalapítása. Ez utóbbi minden állatfajra kiterjesztette nemesítő munkáját, majd az összes ágazatot érintve 1835-ben **Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE)** néven működött tovább, 1945-ig. Az 1885-ben létrejött Országos Törzskönyvelő Bizottság az egységes, minden állattenyésztő szervezetre vonatkozó törzskönyvezési munkát, és a közhitelesség felügyeletét segítette elő. A "Földművelésügyi Minisztérium" 1889-es megalakulásával az állattenyésztés önálló szakigazgatási tárcát kapott és lendületes fejlődésnek indult. A két világháború között sorra megalakultak az országos faji egyesületek (például a Húsertésstenyésztők Országos Egyesülete 1923-ban). 1948-tól a tenyésztésszervezés állami irányítás alá került, egészen a rendszerváltásig. Az 1980-as évek második felétől az állam egyre kevesebb forrást és figyelmet fordított a tenyésztői munkára, aminek eredményeképpen az intézményrendszer gyakorlatilag összeomlott ([Mihók, 2011](#); [Fésüs-Wagenhoffer, 2014](#), [Feldman-Szobolevszki, 2014](#)).

A TENYÉSZTÉSSZERVEZÉS RENDSZERE

Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény (*hatályon kívül*) megteremtette annak a lehetőségét, hogy állatfajok szerint (szarvasmarha, ló, sertés, juh) a tenyésztők – magánszemélyek, társas vállalkozások, intézmények – civil fajtaszervezeteket hozzanak létre. Kezdetben csak törzstenyésztőket tömörítettek, mára viszont, a megváltozott piaci környezet okán egyre több árutermelőt is igyekeznek integrálni a nagyobb legitimitás és lobbierő érdekében.

Az állattenyésztésről szóló [1993. évi CXIV. törvény](#) (Átv.) a kapcsolódó rendeletekkel együtt napjainkig meghatározza a tenyésztésszervezés szabályait. A rendszer az irányítási, szervezési feladatok megosztásával lényegében 3 pilléren nyugszik (1. ábra). A kulcsszereplők (tenyésztőszervezetek, szakminisztérium, tenyésztési hatóság) közül a szakigazgatási feladatokért felelős **hatóság** lényegében szakmailag és területileg is differenciálódott. A 2015 április 1-jétől létrehozott integrált kormányhivatali rendszerben a korábbi NÉBIH [Állattenyésztési Igazgatósága](#) mellé **további 3 szereplőt** vontak be (Minisztérium, Pest Megyei Kormányhivatal, Járási hivatalok) a feladatok ellátására. Ezzel viszont hosszabb lett az ügyintézési határidő, és az érintettek álláspontja szerint a szakmai szempontok gyakran háttérbe szorultak (Wagenhoffer, 2018).

1. ábra:

Forrás: Infoszolg

Állami forrásból működtetik az összes központi [adatbázist](#); például az Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer adatbázisát ([ENAR](#)), a Tenyészet Információs Rendszert ([TER](#)), vagy az Állategészségügyi Információs Rendszert (OÁIR). Negyedik pillérnek is tekinthető a nemzeti és EU-s támogatások kifizetéséért felelős Magyar Államkinestár ([MÁK](#)).

MAGYAR ÁLLATTENYÉSZTŐK SZÖVETSÉGE

A ló-, a sertés-, a szarvasmarha-, és a juhtenyésztők állatfajok szerinti szövetségeket hoztak létre, amelyek a hatékonyabb ágazati érdekérvényesítés céljából 1995-ben megalapították a Magyar Állattenyésztők Szövetségét ([MÁSZ](#)) (jogelődje az OMGE). A MÁSZ legfontosabb célja, hogy nemzetközi tenyésztési integrációk részeként, de nemzeti keretek között folytatott, tenyészállat előállítás (baromfi, méh, és egyéb állatfajok is) jövedelmező és magas színvonalon folytatott tevékenység legyen. Fontos szerepet vállal az ágazat valamennyi szereplőjének tájékoztatásában, kezdtek óta működteti a Magyar Állattenyésztők Lapját. 2011-ben együttműködési megállapodást kötött az illetékes minisztériummal, [2013](#)-ban pedig a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával. Jelenleg a tagszervezetein keresztül **28 tenyésztőszervezetet** (pl. Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete ([MSZTE](#)), Magyar Lipicai Lótenyésztők Országos [Egyesülete](#), Magyar Méhtenyésztők Országos Egyesülete [MMOE](#)) és rajtuk keresztül több mint **8500 tenyésztőt** és állattartót tömörít, ezzel a legszélesebb bázissal rendelkező állattenyésztési szakmai szervezet.

Az MTA évenként megrendezett szakmai konferenciáján (2014) Szabó Ferenc, az MTA doktora hangsúlyozta, hogy az ágazatban sikerült erős alapokat építeni, de a genetikai potenciál kihasználása terén vannak még hiányosságok.

a tenyésztésszervezés múltja, jelene és jövője

A tenyészállat előállítást, vagy a tenyésztésszervezést a világon mindenütt valamilyen formában segíti az állam vagy a helyi közösség.

A rendszerváltást követően létrejött, többnyire tökeszegény hazai tenyésztőszervezetek többsége nem tudott megerősödni, illetve nemzetközi szinten versenyképesé válni. Ennek hátterében számos hazai és nemzetközi tényező állt (teljesítményvizsgáló, mesterséges termékenyítő és egyéb laboratóriumi infrastruktúrák hiányai, az ágazat tartós hanyatlása, kormányzati politika, állatállomány drasztikus csökkenése, globális piaci trendek, koncentráció stb.). Különösen fontos a tenyésztésszervezés szisztematikus, hosszú távú állami finanszírozásának akadozása, amely végső soron a fajták – a közösség tulajdonát képező genetikai erőforrások – megőrzését szolgálja.

A 2010-es kormányváltással járó paradigma-váltás a tenyésztést újra stratégiai területként ismerte el. A tenyésztés szuverenitása, a fajták fenntartása és megőrzése, és az élelmiszer önrendelkezés biztosítása létkérdés. A sertés-, szarvasmarha- és lótenyésztés veszélyeztetett helyzete miatt célul tűzték ki a negatív tendenciák megfordítását. Többek között az ágazat támogatási forrásait jelentős mértékben (30%<) növelték, a korábban változó (2007: 655 millió, 2013: 826 millió Ft) keretek helyett ([Fésüs-Wagenhoffer, 2014](#)). A költségvetésben előirányzott tenyésztési feladatokra (teljesítményvizsgálati, tenyészértékbecslési, törzskönyvezési) szánt keret [2017](#) óta évi 1,3 milliárd Ft ([2018. évi L. törvény, 1. melléklete](#)). Ez megfelel a MÁSZ 2015-2020 közötti időszakra szóló javaslatának is. A területalapú támogatás mellett az ágazat forrásai jelentősen bővültek a különböző **termeléshez kötött támogatási jogcímek**nek köszönhetően (pl. húshasznú anyatehén), amit a kormány jogi és pénzügyi lehetőségeihez mérten maximális hazai keretösszeggel egészít ki. A MÁSZ elnöke a 2018-at a beruházások évének nevezte, hiszen a Vidékfejlesztési Program keretében 1200 állattartó telep korszerűsítésére mintegy 85 milliárdot fordíthatnak (Kiss, 2018).

AZ EURÓPAI UNIÓ ÚJ RENDELETE

Napjaink fejlett tenyésztési kultúrával rendelkező országaiban (pl. Hollandia, Dánia, USA, Egyesült Királyság, Németország) tőkeerős,

multinacionális tenyésztővállalatok működnek, amelyek igyekeznek több országban is saját kézben tartani a nemesítést. A biotechnológia és genomika robbanásszerű fejlődését követő néhány cég piacvezető szerepéhez nem fér kétség; baromfinál (francia [Doux](#)), sertésnél (dán [Crown](#)) vagy a holstein-fríz szarvasmarhánál (holland [CRV](#)). A biodiverzitás mára jelentősen beszűkült, egyre kevesebb szereplő egyre kevesebb fajtaival, hibriddel, egyre több élelmiszert állít elő nagyüzemi szinten.

Az EU 2010 óta tartó globalizációs törekvésének részét képezte a tenyésztéssel kapcsolatos tevékenységek liberalizációja, az EU négy alapelveinek kiterjesztése. Eszerint nemzeti hatáskörből a Bizottság illetékességébe kerül a tenyésztés-szervezés több eleme. 2014-ben a tagállamok elé tárt tervezet tárgyalása elhúzódott, a [magyar álláspont](#) például rendelet helyett irányelv bevezetését támogatta. Végül sok tagállam tenyésztőszervezetének tiltakozása ellenére a parlamenti többségi támogatást megszerezve megszületett a 2018. november 1-jétől hatályos [2016/1012 EU rendelet](#). (érinti a [652/2014/EU](#), [89/608/EKG](#), és a [90/425/EKG](#) rendeletet). Eszerint az EU illetékességébe kerül a **szarvasmarha-, a ló-, a sertés-, a juh- és a kecsketenyésztés-szervezésének** (bivaly, zebu, szamár) szabályozása. A közösségi rendelet megengedi, hogy egy fajtának akár több tenyésztőszervezete legyen egy adott országban, vagy egy-egy szervezet tevékenysége több tagállama kiterjedjen. A jogalkotói szándék többek között az volt, hogy az utóbbi húsz év során a közösségi jogi aktusok tagállamokban történő értelmezésével és gyakorlatával járó problémákat feloldják, ezért egy szabad piaci kereskedelmet támogató új rendeletet hoztak létre. A szakmabeliek felhívták a figyelmet a rendelet **negatív következményeire**, miszerint a nemzeti tenyésztési programok elsorvadását okozhatják, szűkíthetik a biodiverzitást, eltűnhetnek tájfajták, vagy néhány tőkeerős tenyésztőszervezet, ill. vállalkozás érdekeltségében koncentrálódna a szelekció. Kiss György ([FSE](#)) szerint "*kell a liberalizáció, de nem mindenáron*" (Braunmüller, 2017).

Hazai vonatkozások

Az agrárminiszter a MÁSZ 2018. évi [küldöttgyűlésén](#) kijelentette, hogy erős mezőgazdaság nincs szuverén állattenyésztés nélkül. A törvénytervezet kapcsán adott [interjú](#) szerint nincs szükség az uniós szabályozásban foglalt rendelkezések megismétlésére, a tagállami jogalkotás keretét fog adni a hazai tenyésztésszervezés értékeinek megvédéséhez. Fontos a közösségi jog által nem szabályozott „**egyéb**” **állatfajták** (*baromfi, házinyúl, csinčila, magyar ebfajták, mézelő méh, ponty, és az egyéb állatok*) tenyésztésszervezési kérdéseinek részletes kidolgozása. Kiemelt feladat a **védett őshonos** (2. ábra) és **veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajtáink** (magyar tarka szarvasmarha, magyar merinó) – mint a közösség tulajdonát képező állatgenetikai erőforrások – tenyésztésének védelme, és az érintett tenyésztők határon átnyúló tevékenysége felett a hatósági kontrollt megtartva elősegíteni a fajták fenntartására kidolgozott tenyésztési program előírásait betartatni más EU-tagállamban. 2019. évi [konferencián](#) elhangzott, hogy az EU rendelet liberalizációjának köszönhetően már két Angus marhatenyésztő egyesület működik,

de további tökeerős szervezetek megjelenése várható. Az új Átv. helyébe lépő törvényi szintű rendelkezésekről szóló javaslat egy [új keretet](#) hoz létre, és rendeletek szintjén szabályozza az ágazati kérdéseket. Erősíti a hatósági kontrollt jogsértés esetén kiszabható szankciók bővítésével, vagy az őshonos és a veszélyeztetett állatfajták kiemelt védelméről is rendelkezik járványügyi helyzetet.

2. ábra: Védett őshonos mezőgazdasági állatfajták

Faj	Fajták száma	Példa
Szarvasmarha, bivaly	2	magyar szürke szvm
ló	8	lipicai, hucul, gidrán
szamár	1	magyar parlagi
sertés	3	fecskehasú mangalica
juh	5	hortobágyi racka, cikta
kecske	1	magyar parlagi
tyúk	7	fehér erdélyi kopasznyakú
gyöngytyúk	1	magyar parlagi
lúd	2	fodros tollú magyar
kacsa	2	fehér magyar
pulyka	2	bronz
nyúl	1	magyar óriás
13 faj	35 fajta	

Forrás: Infoszolg/4/2007. FVM-KvVM rendelet

Források:

- [2016. évi CL. törvény](#) az általános közigazgatási rendtartásról
- [4/2007. \(I. 18.\) FVM-KvVM együttes rendelet](#) a védett őshonos mezőgazdasági állatfajták és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták körének megállapításáról
- [93/2008. \(VII. 24.\) FVM rendelet](#) a védett őshonos állatfajták genetikai fenntartásának rendjéről
- Ambrus Ádám: „A húsmarhaszektor az állattenyésztés sikerágazatává vált az utóbbi években, [Magyar Hírlap](#), 2018. július 4.
- Kiss Krisztina: tenyésztés-szervezésünk: ahogyan a MÁSZ elnök látja, Magyar Állattenyésztők Lapja 2017. (22. évf.) 6. sz. 6-7.
- Kiss Krisztina: A magyar állattenyésztés sikerre hivatott, Magyar Állattenyésztők Lapja 2018. (23. évf.) 1. sz. 4-5.
- Wagenhoffer Zsombor: Uniós állattenyésztési rendelet: alkalmazkodási kényszerben a tagállamok, Magyar Állattenyésztők Lapja 2018. (23. évf.) 7. sz. 8-11.
- Állattenyésztési Takarmányozási és Húsipari Kutatóintézet NAIK [ÁTHK](#)
- Haszonállat Génmegőrzési Központ ([HÁGK](#)) Őshonos Haszonállatok Génforrás Tanács
- Zárult a génmegőrzési stratégia társadalmi egyeztetése, [kormany.hu](#), 2017. május 12.
- Kell-e nekünk saját állattenyésztés? – [agrarszektor.hu](#), 2019. március 11.

Készítette: Dr. Szabó Andrea
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486